

**Raftul
Denisei**

Colecție coordonată de
DENISA COMĂNESCU

**ROMAIN
GARY**
**PĂSĂRILE
SE DUC SĂ MOARĂ
ÎN PERU**

Traducere din franceză și note de
DORU MAREȘ

HUMANITAS
fiction

Lector: Gabriela Riegler
Redactor: Anca Dumitru
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Dragoș Dumitrescu, Veronica Dinu

Tipărit la Art Group Publishing

ROMAIN GARY
LES OISEAUX VONT MOURIR AU PÉROU
© Éditions Gallimard, 1962
All rights reserved.

© HUMANITAS FICTION, 2023,
pentru prezenta versiune în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
GARY, ROMAIN
Păsările se duc să moară în Peru / Romain Gary;
trad. din franceză și note de Doru Mareș. – București:
Humanitas Fiction, 2023
ISBN 978-606-097-260-0
I. Mareș, Doru (trad.)
821.133.1

EDITURA HUMANITAS FICTION
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0723 684 194

Omul – sigur că da, păi cum altfel, suntem perfect de acord: într-o zi se va face! Un pic de răbdare, un pic de perseverență: nu mai suntem cam la zece mii de ani de asta. Trebuie să știm să așteptăm, prieteni, și mai ales să vedem lucrurile în mare, să învățăm să numărăm anii geologici, să avem imaginație: fiindcă abia atunci omul devine absolut cu puțință, omul devine absolut posibil, ba chiar probabil: va fi de-ajuns să mai fim aici când se va prezenta. Deocamdată, nu sunt decât urme, visuri, presentimente... Deocamdată, omul nu este decât un pionier al lui însuși. Glorie ilustrațiilor noștri pionieri.

Sașa Țipocikin
în *Plimbări sentimentale sub clar de lună*

Păsările se duc să moară în Peru

A ieșit pe terasă și a reintrat în posesia singurătății – dunele, oceanul, miile de păsări moarte pe nisip, o barcă, rugina de pe un năvod, la care se adăugau uneori semne noi: carcasa unei balene eșuate, urme de pași, un șir de bărci de pescuit în depărtare, acolo unde insulele pline de guano se luptau cu albeața cerului. Cafeneaua se ridica pe piloni, în mijlocul dunelor; drumul trecea la o sută de metri de acolo; nu-l auzea nimeni. O pasarelă în trepte cobora către plajă; o ridica în fiecare seară, de când doi bandiți evadați din pușcăria de la Lima îl lăsaseră lat cu lovituri de sticlă, în timp ce dormea: dimineața, îi găsisse beți morți în bar. S-a sprijinit în coate de balustradă și și-a aprins prima țigară uitându-se la păsările căzute pe nisip: câteva încă mai palpatau. Nimeni nu-i putuse explica vreodată de ce acestea părăseau insulele din larg pentru a veni să-și dea duhul pe plaja de aici, la zece kilometri nord de Lima: nu se duceau niciodată nici mai la nord, nici mai la sud, ci doar pe fâșia asta îngustă de nisip, lungă de exact trei kilometri. Poate că era un loc sacru pentru ele, ca orașul Benares din India, unde credincioșii se duc să-și dea obștescul sfârșit: veneau să-și lase aici

învelișul înainte de a-și lua cu adevărat zborul. Sau poate pur și simplu planau în linie dreaptă din insulele cu guano – care erau niște stânci goale și reci, pe când aici nisipul era mătăsos și cald –, când sângele începea să le înghețe și doar atâtea puteri le mai rămâneau cât să încerce traversarea. Trebuia să se resemneze: există întotdeauna și pentru orice o explicație științifică. Evident, te poți refugia în poezie, te poți împrieteni cu oceanul, poți să-i ascuți glasul, să continui să crezi în misterele naturii. Puțin poet, puțin visător... Te refugiezi în Peru, la poalele Anzilor, pe o plajă și totul se sfârșește, după ce te-ai bătut în Spania, în Rezistența franceză, în Cuba, fiindcă, la patruzeci și șapte de ani, ai învățat totuși lecția și nu mai aștepti nimic nici de la cauzele înălțătoare, nici de la femei, consolându-te cu minunatul peisaj. Peisajele rareori te trădează. Puțin poet, puțin visă... Altfel, poezia va fi și ea explicată într-o zi științific, studiată ca fenomen secretoriu. Știința avansează triumfal, din toate părțile, asupra omului. Ajungi proprietar al unei cafenele pe dunele coastei peruviene, având alături numai oceanul, dar și pentru asta există o explicație: nu e oceanul imaginea unei vieți eterne, promisiunea unei supraviețuiri, a unei ultime consolări? Puțin poet... Să nădărdum că sufletul nu există: singura lui soluție e să nu se lase prins. Savanții îi vor calcula în curând masa exactă, consistența, viteza ascensională... Îți vine să plângi când te gândești la toate miliardele de suflete care și-au luat zborul de la începutul istoriei: o prețioasă sursă de energie risipită. Dacă ar fi fost ridicate baraje pentru a le capta în momentul în

care și-au început ascensiunea, am fi avut cu ce lumina întreg pământul. Omul va fi curând complet utilizabil. I s-au luat deja cele mai frumoase visuri pentru a face războaie și închisori. Pe nisip, unele păsări erau încă în picioare: nou-veniții. Se uitau la insule. Cele din larg erau acoperite de guano: o industrie foarte profitabilă, iar randamentul în guano al unui cormoran în decursul existenței sale poate asigura viața unei întregi familii pentru aceeași perioadă de timp. Îndeplinindu-și astfel misiunea pe pământ, păsările veneau aici ca să moară. Lăsând la o parte detaliile, putea spune că și el și-a îndeplinit misiunea: ultima dată în Sierra Madre, alături de Castro. Randamentul idealismului unui suflet minunat poate face să existe un regim polițienesc pentru aceeași perioadă de timp. Puțin poet și cu asta, basta. În curând se va merge pe lună, și nici luna nu va mai fi. Și-a aruncat țigara pe nisip. O mare iubire poate aranja firesc toate astea, și-a zis batjocoritor, cu un destul de mare chef de a da colțul. Singurătatea îl lua astfel pe sus, uneori, dimineața, singurătatea de rău augur, cea care te zdrobește în loc să te ajute să respiri. S-a aplecat către scripete, a prins frânghia, a coborât pasarella și s-a întors să se bărbierească, uitându-se surprins în oglindă, ca în fiecare dimineață: „Nu asta am vrut!” și-a spus amuzat. Cu tot părul ăsta cenușiu, cu toate ridurile se vedea foarte bine unde va ajunge într-un an sau doi: nu-ți va mai rămâne decât să te refugiezi în genul distins. Fața era prelungă, îngustă, cu ochi obosiți, iar surâsul ironic făcea și el ce putea. Nu mai scria nimănui, nu mai primea scrisori, nu cunoștea

pe nimeni: rupsese legăturile cu alții, ca întotdeauna când încerci degeaba s-o rupi cu tine însuși.

Se auzeau țipetele păsărilor mării: un banc de pești trecea probabil prin apropierea țărmlui. Cerul era cu totul alb, în larg insulele începeau să se îngălbenească sub lumina soarelui, oceanul să scape de tonurile gri-lăptoase, focile lătrau prin apropiere de bătrâna surată moartă, aruncată peste dune.

A pus cafeaua la fiert și s-a întors pe terasă. Pentru întâia oară a observat, lângă o dună, în dreapta, un schelet omenesc culcat pe burtă, adormit, cu fața-n nisip, cu o sticlă în mână, alături de un trup ghemuit, doar cu un slip pe el și pictat din cap până-n picioare în albastru, roșu și galben, și de un negru uriaș, întins pe spate, cu o perucă albă Ludovic XV, în costum de Curte albastru, cu pantaloni de mătase albă și-n picioarele goale: ultimul val al unui carnaval care se sfârșise aici, pe nisip. Figuranți, și-a zis: municipalitatea le dădea costume și-i plătea cu cincizeci de soli pe seară. A întors capul spre stânga, spre cormoranii care pluteau ca o coloană de fum alb și gri pe deasupra bancului de pești, și a zărit-o. Purta o rochie de culoarea smaraldului, ținea în mână o eșarfă verde și înainta spre valuri trăgând eșarfa prin apă, cu capul dat pe spate, cu părul revărsat pe umerii goi. Apa-i ajungea până la brâu, și uneori se clătina, când oceanul își făcea simțită prea aproape prezența: valurile se spargeau la nici douăzeci de metri de ea și jocul începea să fie periculos. A mai așteptat o secundă, dar femeia tot nu se oprea, înaintând în continuare, iar oceanul se ridica

încet în jurul ei, cu o mișcare de felină, grea și suplă în același timp: un salt și totul s-ar fi terminat. A coborât scara și a luat-o la fugă spre ea, simțind uneori sub tălpi câte-o pasăre, însă cele mai multe erau deja moarte, căci își dădeau duhul întotdeauna noaptea. Avea senzația că va ajunge prea târziu: un val mai puternic decât celelalte, și-ar fi nceput necazurile, telefon la poliție, răspuns la întrebări. În sfârșit a ajuns-o și a apucat-o de braț: femeia și-a întors fața și, pentru o clipă, apa i-a acoperit pe amândoi. Ținând-o strâns de mână, a început să o tragă spre plajă. Femeia îl lăsa fără a opune rezistență. A mers o clipă pe nisip fără a se întoarce, apoi s-a oprit. A ezitat un moment, înainte de a o privi: uneori poți avea surprize tare neplăcute. Nu a fost însă dezamăgit. Un chip de o finețe extremă, foarte palid, cu ochi foarte gravi, foarte mari, printre picăturile de apă care-i veneau bine. Purta un colier de diamante în jurul gâtului, cercei, inele, brățări. Eșarfa verde o ținea în continuare în mână. Se întreba ce căuta femeia acolo, de unde venea cu aurul, diamantele și smaraldele ei, deja în picioare la șase dimineața, pe o plajă, pierdută printre păsări moarte.

— Trebuia să mă fi lăsat, i-a spus ea în engleză.

Gâtul îi era de o uluitoare fragilitate și de o asemenea puritate a liniilor, încât colierul de diamante se încărca de întreaga-i greutate de piatră, lipsindu-i gâtul de strălucire. Încă o mai ținea de încheietura mâinii.

— Mă înțelegeți? Nu vorbesc spaniola.

— Încă vreo câțiva metri și ați fi fost luată de curent. E foarte puternic pe-aici.

Femeia a ridicat din umeri. Avea un chip de copil, pe care ochii ocupau întreg spațiul. Rănile iubirii, a decis bărbatul. Mereu e vorba de-o durere provocată de dragoste.

— De unde vin toate păsările astea? l-a întrebat.

— Sunt niște insule în larg. Insule de guano. Acolo trăiesc și vin să moară aici.

— De ce?

— Nu știu. Sunt tot felul de explicații.

— Dar dumneavoastră? De ce ați venit aici?

— Am o cafenea. Locuiesc aici.

Femeia s-a uitat la păsările moarte de la picioarele ei.

Bărbatul nu știa dacă plângea sau pur și simplu picăturile de apă i se scurgeau de pe obraji. Fiindcă ea rămăsese cu ochii țintă la păsările de pe nisip.

— Trebuie totuși să fie o explicație. Întotdeauna există una.

Și-a întors privirea spre duna pe care dormeau scheletul, sălbaticul vopsit în culori țipătoare și negrul cu perucă și costum de Curte.

— Carnavalul, i-a spus bărbatul.

— Știu.

— Unde v-ați lăsat pantofii?

Femeia și-a coborât privirea.

— Nu-mi amintesc... Nici nu vreau să mă gândesc la asta... De ce m-ați salvat?

— Așa se face... Haideți!

A lăsat-o o clipă singură pe terasă, apoi s-a întors rapid cu o ceașcă de cafea fierbinte și coniac. Femeia s-a așezat la o masă, față-n față cu el, studiindu-i chipul

cu o atenție deosebită, întârziind asupra fiecărei trăsături. El i-a zâmbit și i-a spus:

— Trebuie totuși să fie o explicație.

— Trebuia să mă fi lăsat...

Și-a început să plângă. A atins-o pe umăr, mai degrabă pentru a se liniști el însuși decât pentru a o ajuta.

— Lucrurile se vor aranja, o să vedeți.

— Uneori, sunt sătulă până peste cap. Până peste cap. Nu mai pot continua așa...

— Nu vă e frig? Nu vreți să vă schimbați?

— Nu, mulțumesc.

Oceanul începea să facă zgomot: nu era vorba despre marea, ci despre resacul care devenea tot mai insistent la ora aceea. Femeia a ridicat privirea.

— Locuiți singur?

— Singur.

— Aș putea rămâne aici?

— Rămâneți cât doriți.

— Nu mai pot. Nu mai știu ce să fac...

Plângea. A fost momentul când ceea ce numea prostia lui invincibilă l-a cuprins din nou și, deși era absolut conștient, deși avea obiceiul de a vedea totul fărâmițându-i-se-n mâini, așa stăteau lucrurile și nu era nimic de făcut: era ceva în el ce refuza să abandoneze și continua să muște din toate momelile speranței. Credea, în taină, în posibilitatea fericirii ascunse în străfundurile vieții, care vine dintr-odată să lumineze totul, chiar în ceasul crepusculului. Exista în el un soi de prostie sacră, o candoare pe care nici o înfrângere, nici un cinism nu reușiseră vreodată să le ucidă, o putere a

iluziei care-l purtase pe câmpurile de luptă din Spania, prin gherilele din Vercors sau din Sierra Madre, în Cuba, și către cele două sau trei femei care sosesc întotdeauna pentru a te împinge din nou înainte, în momentele teribile de renunțare, exact când totul pare pierdut. Cu toate acestea, fugise până pe această coastă peruviană așa cum alții intră-n uitare ori se duc să-și sfârșească zilele în vreo grotă din Himalaya; trăia aici, la marginea oceanului, așa cum alții trăiesc la marginea cerului: o metafizică vie, liniștitoare, care te scutește de tine însuși de câte ori dai de ea. Un infinit la-ndemână, care vine să-ți lingă rănile și te ajută să renunți. Numai că ea era atât de tânără, atât de dezorientată, îl privea cu o asemenea încredere, iar el văzuse atâtea păsări venind să moară pe aceste dune, încât gândul de a salva una, pe cea mai frumoasă dintre toate, de a o proteja, de a o păstra aici, pentru sine, aici, la capătul lumii, și de a-și împlini astfel viața acum, la finalul cursei, i-a readus într-o clipă toată acea naivitate pe care surâsul lui ironic și aerul dezabuzat încă se mai străduiau să o ascundă. Și pentru asta fusese necesar atât de puțin. Și-a ridicat ochii spre el și i-a spus cu glas de copil și cu o privire rugătoare, pe care cele din urmă lacrimi o făceau încă și mai luminoasă:

— Aș vrea să rămân aici, vă rog.

Era totuși obișnuit: era cel de-al nouălea val de singurătate, cel mai puternic, cel care vine de foarte departe, din larg, care te răstoarnă, și te acoperă, și te aruncă la fund, și-apoi, dintr-odată, îți dă drumul chiar la timp pentru a-ți permite să urci la suprafață,

Cuprins

Păsările se duc să moară în Peru	7
Lăuta	29
Un umanist	55
Decadență	65
Falsul	91
Bucuriile naturii	111
Noblețe și grandoare	127
Cetățeanul porumbel	139
O pagină de istorie	149
Peretele (simplă poveste de Crăciun)	165
Totu-i bine pe Kilimanjaro	173
Vorbesc despre eroism	181
Locuitorii Pământului	191
Mi-e sete de inocență	207
Cea mai veche poveste din lume	219
Glorie iluștrilor noștri pionieri	233
	255